

colazione di un testo: Il *Testamentum Porcelli*» [p. 235-268]) acerca de esta breve obra, plásticamente metaforizada por el autor con las imágenes de un *patchwork* o un mosaico. Con un pormenorizado análisis de diversos elementos lingüísticos, se da cuenta en ella de la amalgama de géneros, estilos, registros y lenguajes especiales (*corrupta latinitas*) que, en todos sus niveles, conforma este «pseudotestamento porcino», debido tanto a la génesis de su composición en ambientes escolásticos, como a sus vías de transmisión.

Finalmente (aunque, insistimos, no es éste el orden en que se presentan en la obra), Eusebia Tarrío Ruiz ofrece un análisis de corte funcional sobre los «Elementos meta-comunicativos en la prosa de Plinio el Viejo» (p. 355-377), esto es, las expresiones con las que el autor intenta orientar al lector en su interpretación del texto, por lo general codificadas como *disjuntos* (según la terminología empleada por la escuela holandesa). Tras la explicación de los mecanismos pragmáticos a través de los cuales construye Plinio su exposición, se ofrece una completa clasificación de este tipo de complementos adverbiales de frase (proposicionales e ilocutivos). Junto a los valores que el trabajo posee en sí mismo, se puede destacar (como en el comentado en primer lugar) el perfecto manejo de determinados criterios pragmáticos, con gran potencial explicativo. Y no es esto algo que haya que dar por supuesto.

A través de este sucinto repaso por los trabajos que incluye *Registros lingüísticos*

en las lenguas clásicas, ha sido posible comprobar cómo, sin más acotación, el planteamiento del registro como campo de análisis, pese a las dificultades que suscita, abre un amplio y variopinto espectro de posibilidades. Los trabajos oscilan en una horquilla, entre la exégesis literaria y filológica y los criterios más claramente sociolingüísticos, en la que caben aportaciones muy distintas. Por ello, se podría achacar, en una compilación de estas características, la carencia de algunos criterios unificadores. Sin embargo, ese constituye, precisamente, el principal atractivo de una obra que contiene aportaciones francamente valiosas para intereses concretos y que, leída en su conjunto, nos ofrece una sugestiva visión global del momento en que se encuentra la lingüística en general y los estudios clásicos en particular, que van ampliando sus perspectivas de análisis y se abren a otros campos de investigación y paradigmas con los que ofrecer respuestas novedosas o perspectivas complementarias a problemas concretos. Los trabajos de estos estudiosos ponen de manifiesto en su conjunto lo que cada vez resulta más evidente: el potencial explicativo del análisis interdisciplinario, la compatibilidad de las distintas disciplinas y la necesidad de su confrontación para llegar a una interpretación válida de determinados fenómenos con capacidad para manifestarse en niveles distintos.

Luis Unceta Gómez

Universidad Autónoma de Madrid

CAPELLÀ SOLER, Margalida. 2004.

Poetes gregues antigues.

Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat. 204 p.

ISBN 84-8415-617-6.

Exactament deu anys després de *Poetisas gregas* (Madrid, eds. Clásicas, 1994), a càrrec d'Alberto Bernabé i Helena Rodríguez Somolinos, veu la llum una nova versió catalana del *corpus* de poesia feme-

nina del qual Maria Àngels Anglada havia traduït una part a *Les germanes de Safo* (1983, 1998²). Del llibre d'Anglada en concret, retrobem Ànite, Erinna, Mero i Nossis. Pel que fa al recull de Bernabé i Rodríguez

Somolinos, tenim a l'abast ara nou noms de poetesses que no havien estat inclosos en cap altra col·lecció: Carixena, Clitàgora, Damòfila, Demareta, Megalòstrata, Mía, Mirtis, Partenis i Teano. Amb tot, d'aquestes nou poetesses, només se'n pot oferir els comentaris i la traducció dels *testimonia vitae atque artis*.

Respecte a *Poetisas griegas*, Margalida Capellà (p. 13) ha optat per incloure les poetes gregues només fins a l'època hel·lenística. En queden excloses, però, Safo i Filinna (*Suppl. Hell.* 900). D'època imperial hauria estat interessant oferir la versió de tres poetesses de les quals tenim els epigrames —mai més ben dit— conservats en el pretès monument a Mèmnon i que foren editats pels germans André i Étienne Bernard, *Les inscriptions grecques et latines du Colosse de Memnon* (1960): Cecília Trebul·la, Júlia Balbil·la (dama d'honor a la cort d'Hadrià) i Damó. I també l'himne εἰς Ῥώμην (*Suppl. Hell.* 540) de Melinno que va confondre Estobeu. Del segle v tenim un epigrama de Teosèbia (*A.P.* VII 559). Mai no s'han traduït —que tinguem notícia— les poetesses cristianes Eudòcia i Càssia.

Capellà dedica cadascun dels dinou capítols a una poetessa diferent. En fa una àmplia i completa presentació (molt més que els autors de *Poetisas griegas*), tradueix els testimonis antics que ha pogut aplegar (alguns dels quals són traduïts per primer cop a la nostra llengua, com ara passatges d'Ateneu, Filòstrat, escoliastes, etc.) i, seguidament, ofereix la versió de les romanalles poètiques. En general, la traducció és força correcta i acurada, tot i que la presència de Maria Àngels Anglada de vegades es deixa notar. Podrien servir d'exemple aquests versos d'un epigrama a Erinna (*A. P.* IX 190): «I, tant com Safo en la lira a Erinna ultrapassa / en l'hexàmetre Erinna és superior a Safo» (trad. Anglada); «I tant com Safo ultrapassa Erinna en la lira, / en l'hexàmetre, Erinna és millor que Safo» (trad. Capellà). El text grec és una

mica més senzill sintàcticament (oració nominal) i el mot que fa servir per referir-se a la «lira» és μέλος, la traducció ho podia haver resolt de manera ben diferent: Σαπφῶ δ' Ἐρινης ὅσον μελέεσιν ἀμείνων, / Ἔρινα Ψαπφοῖς τόσον ἐν ἑξαμέτρῳ.

Val a dir que el capítol sobre Cleobulina (p. 39-45) fou publicat prèviament a la revista *Ítaca* (núm. 9/10/11, 1993-1995). I pel que fa a Corinna, la seva autoritzada traducció dels fragments a la Fundació Bernat Metge, apareguda el 2005, ens estalvia qualsevol altre comentari que no sigui del tot positiu.

La bibliografia de *Poetes gregues* no passa del 1994 (a la pàgina 201 caldria corregir la data dels *IEG* de West, 1989²-1993; i també l'any 1966, segona edició de l'*Anthologia Graeca* de Hermann Beckby). En certa manera, és una llàstima perquè el mateix any la UAB va publicar un llibre d'E. Lledó i M. Otero, *Dotze escriptors i una guia bibliogràfica*, que inclou unes propostes de lectura molt suggeridores sobre Safo, Ànide de Tegea i Nossis de Lòcrida. I hi ha, també, la lliçó teubneriana en forma de llibret de Martin L. West, *Die griechische Dichterin. Bild und Rolle* (1996) que podria haver estat de força ajut.

Pensem, en fi, que, en tenir l'oportunitat de realitzar un estudi crític, potser valdria la pena abordar la inclusió de composicions anònimes en aquest *corpus* de γυναικεῖα μέλη (l'expressió és del segle V aC), que, malgrat el seu anonimat, sembla que presentin un to especialment femení (si més no, en la *persona loquens*). Espigolant en el llibre d'Elvira Gangutia, *Cantos de mujeres en Grecia* (1994), ens referim als números 34 (carm. popularia 7 PMG), 51 (fr. Grenfellianum = Mim. Fr. Pap. 1 Cuningham), 53 (plany d'Hèlena = fr. 6 Powell), 54 (fr. 8 Cuningham) o 55 (fr. 9 Cuningham).

Ramon Torné i Teixidó
rtorne@xtec.cat